

ÁLLATVÉDELLEM

AZ „ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET“ ÉS A „MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGÉ“-NEK KÖZLÖNYE

BUDAPEST IX., ERNŐ-UTCZA 11-13. sz. TELEFON 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük.

Megjelenik egyszer havonként. □ □ Előfizetési ára 1 évre 2 korona.
Tagok ingyen kapják.

VI. ÉVFOLYAM 1909 AUGUSZTUS :: 8. SZÁM ::

TARTALOM: Tisztelt Olvasóinkhoz. — A veszettség terjedése elleni intézkedések szigorítása. — Fuvaros lovak munkaideje Budapesten. — A kettős mar-iga és az egyes homlok-iga. — Az Országos Állatvédő-Egyesület választmányának és a Magyarországi Állatvédő-Egyesület Szövetsége végrehajtó bizottságának együttes ülése 1909. július 24-én. — *Egyesületi hírek:* Az Aradi Állatvédő Egyesület igazgató-elnöke a Flóbert-puska tárgyában. — A Soproni Állatvédő Egyesület kérelme a háztulajdonosokhoz. — Sárosvármegyében állat- és madárvédő egyesületet óhajt alakítani a vármegyei gazdasági egyesület. — *Hírek:* Hibagigítás. — Szentbeszéd az állatvédelem érdekében Pozsonyban. — Az iskolai kert nevelő hatása. — *Állatok világa:* A rozsdafarku haszonélvezeti joga. — A négy éves madárvédő. — Figyelmeztetés a madárvédelemre. — Az elvadított gyíkok. — A magyar ornithológiai központ gólyája. — Szelidített lepkék. — A nagy majomfajták végleges pusztulását jósolja Arthur Keith. — *Szemle:* Állatvédelem és gyermekvédelem. — Kutyák a Vöröskereszt szolgálatában. — Az állatvilág számokban. — Megtört ebzárlat. — „Az állat a művészetben.“ — Állatvédő-egyesületek Amerikában. — Iskolás gyermekek írásbeli dolgozatai az állatvédelemről. — Egyetemi tanszék humanitárius törekvések előmozdítására. — *Irodalom:* „A madárvonulás kísérleti vizsgálata és eredményei.“ — *Vegyesek:* Az élő állatokon végzett kísérletekről. — Rendőrközegek állatvédelmi oktatása. — A madártollak divatja ellen. — A szedi madárvédelmi szabályrendelet. — Mesterséges fészekodvak alkalmazása Belgiumban.

Tisztelt Olvasóinkhoz,

legkivált azokhoz, akik akár az Országos Állatvédő Egyesület, akár más szövetséges egyesület tagjai, azzal a kéréssel fordulunk, hogy ügyünknek minél több új barátot, egyesületeinknek minél több új tagot megnyerni sziveskedjenek.

Erkölcseleg és közgazdaságilag egyaránt fontos misszióink keretében oly sok még a teendő és ehhez aránylag oly annyira elégtelenek anyagi eszközeink, hogy nemes irányu ügyünknek értékes szolgálatot tesz az, aki kérésünket meghallgatja.

Országos Állatvédő Egyesület.

A veszettség terjedése elleni intézkedések szigorítása.

Ebben a kérdésben az „orsz. állategészségügyi tanács” még tavaly egy indítványt fogadott el és terjesztett az illetékes miniszter elé. Ezt, szerény megjegyzésünkkel kísérve, a következőkben kívánjuk ismertetni.

Dr. *Aujeszky* A. előadó mindenekelőtt rámutat arra, hogy az utóbbi 16 esztendő alatt nem egészen 25 ezer darab különféle hasznos emlős állat pusztult el veszettségben s jelzi, hogy az európai főbb államok között (Franciaország kivételével) hazánk a legfertőzöttebb ország, ami — ha tekintjük, hogy vannak országok (Anglia, Dánia, Hollandia, Svéd- és Norvégország), amelyekben a veszettség ma alig fordul elő — kétségtelenül elszomorító, különösen ha nem feledjük, hogy pl. 1906-ban hazánkban 40 ember halt el veszettségben, holott számos ország van, ahol az emberi veszettséget egyáltalában nem is ösmerik.

A veszettségnek hazánkban való állandó nagyfoku elterjedése onnan ered, — az előadó szerint — hogy az ellene irányuló óvintézkedéseket részben nem tartják be kellőképpen, részben pedig onnan, hogy ezek az intézkedések nem is kielégítőek. Minthogy szigorubb rendszabályok pontos végrehajtása e téren a méltán óhajtott sikerre vezetne és ezzel a veszettség által ugy közegészségügyi, mint gazdasági téren okozott jelentékeny károsodások el volnának kerülhetők: javasolja, hogy a miniszter a veszettség ellen való most érvényes intézkedések revízióját elhatároznia és azok megfelelő szigorításáról gondoskodni méltóztassék.

A veszettségnek terjesztője az eseteknek körülbelül 90%-ában a kutya lévén, elsősorban az ebek számának csökkentésétől várható javulás. E csökkentés pedig legcélszerűbben egy már sokfelé kipróbált és fényesen bevált, nálunk is meghonosított, azonban csak tökéletlenül és épen azért nem is kellő eredménnyel végrehajtott módszerrel, az *ebek megadóztatásával* érhető el. Szükséges, hogy az ebadó ügye az egész országra nézve egyöntetűen rendeztessék, illetőleg minden eb kivétel nélkül s az eddiginél jelentékenyebb megadóztatás alá kerüljön. Meg volna szüntetendő az ebeknek különféle címeken való adómentesítése, mint például vadászok, pásztorok, kültelki és utcavégi házak bizonyos számú ebének adómentessége és meg volnának szüntetendőek az elenyésző csekélységű, például 40 filléres ebadók is. Több ország épen annak köszönheti, hogy a veszettséget sikerült területéről kiirtania, hogy az ebadót jelentékenyen felemelte. Nálunk is az ebadó legalább három koronában volna megállapítandó és a községek nagysága szerint 20 koronáig emelkedhetnék, *luxus-kutyák* pedig ezenkívül még 30—50%-os pótagóval volnának megterhelendőek. A javasolt minimális (háromkoronás) ebadónál kevesebb csak kivételesen és csakis lakott területektől távolos, magányosan álló házak, tanyák kutyáira nézve jöhetne szóba, ahol be van igazolva, hogy a kutyákra közbiztonsági okból szükség van.

Általában az ebtartás általános szabályozása sürögösen szükséges, mert az egyes törvényhatóságok ebtartási szabályzatai többé-kevésbé hiányosak és még e hiányos intézkedéseket is csak lanyhán hajtják végre. Az ebeknek megadóztatása végett való összeírását a legtöbb helyen a községnek valamely alantas alkalmazottja végzi, ki bizony gyakran tanusit elnézést. Általában kívánatos volna az ebeknek megfelelő nyilvántartási jegyzék alapján végrehajtott szigorubb ellenőrzése. Ha elrendeltetnék, hogy mindenki, amint kutyát szerez, azonnal köteles ezt bejelenteni s ha azonkívül az évi szokásos összeírás is pontosan végrehajthatná, ily pontos nyilvántartási jegyzék összeállítására könnyű volna.

Minden eb évenként más-más külsejű bélyeggel volna ellátandó, melyet nyakravalón kellene viselnie. A nyakravalón az ebtulajdonos személyének, illetőleg felelősségének könnyebb megállapíthatása végett rajta kellene lennie az ebtulajdonos nevének s az eb adóivbeli számának. A bélyeg nélkül talált ebeket gazdátlanoknak kellene tekinteni s mint ilyeneket kiirtani; s ezzel kapcsolatban célszerű volna az is, ha közbiztonsági közegyek, illetőleg vadászatra jogosított egyének a gazdátlan, kóbor ebek kiirtásáért megfelelő jutalomban részesülnének.

Kívánatos volna továbbá, hogy az ezbzárlat az eddiginél nagyobb területre terjesztessék ki. Budapest veszettséggel ugyszólván állandóan fertőzve van, minek oka részben az, hogy a betegséget a szomszédos községek kóbor ebei minduntalan behurcolják, de valószínűleg az is, hogy az ezbzárlatot a fővárosban sem terjesztik ki kellő nagy területre, hanem csak egyes kerületekre korlátozzák, ami nem alapul törvényes gyakorlaton. Célszerű volna, hogy az ezbzárlat területét az egyes járásokban a helyi viszonyok szerint a járási állatorvos, esetleg a szomszédos járások járási állatorvosainak együttes javaslata alapján az elsőfoku egészségügyi hatóság állapítsa meg; a zárlati terület *legkisebb egysége* gyanánt pedig *egy-egy járást* lehetne megjelölni.

Ajánlatos továbbá az ebtulajdonosokat arra kötelezni, hogy mindenkor jelentsék be, ha kutyájukat gyanus eb marta meg, valamint tekintettel a veszett eb kóborlási hajlamára, azt is, ha ebük eltűnt hazulról. Kívánatos az is, hogy az ebtartási szabályzat rendelkezései ellen vétők szigoru büntetésben részesüljenek, az ezbzárlat idején elkövetett mulasztások pedig súlyosabb megítélés alá essenek.

A szájkosár-kényszer kiterjesztendő volna valamennyi nagyobb község és város belterületére. A szájkosár magában ugyan nem fojtja el a veszettséget, de a többi elfojtó intézkedéssel karöltve jó szolgálatot tehet, mert a marás esélyeit csökkenti. Az állatbarátok egyrésze elfogultságból elítéli ugyan a szájkosarat, több részvétellel viseltetvén az ebek, mint az emberek iránt; a jól készített szájkosár azonban nem kinzószerszám, hanem csak védőeszköz a marás esélyei ellen, mely, miként Nocard mondja, kevésbé kellemetlen az ebnek, mint a szorító, uj cipő az embernek.

Azonban bárhogyan szigorítsuk is a veszettség

ellen való óvintézkedéseket, ezektől javulást csak abban az esetben várhatunk, ha nemcsak papiroson lesznek meg, hanem szigoruan *be is tartatnak*. E tekintetben legcélszerűbbnek látszik, hogy a szükséges intézkedések elrendelése és végrehajtása ne legyen egyedül a helyi hatóságokra bízva, amelyek tapasztalás szerint nem járnak el mindenkor a kellő erélylyel, hanem hogy azokat az állam saját közgeivel szigoruan ellenőriztesse is. Az ezen ellenőrzéssel járó költségeket a felemelt ebadó bőven fedezné.

*

Dr. Aujeszky ismertetett indítványa, amugy nagyjában, feltétlenül helyes, nagyrészen tökéletesen indokolt s e részekben elfogadható és megvalósítandó, mert afelett nem forog fenn semmi kétség, hogy a veszettségben emberre, állatra káros és veszélyes nagy kalamitásról van szó. Ámde a különféle szigorításoknál mégis gondolkodóba kell itt-ott esnünk, mert mi is olyanformán gondolkozunk, ahogyan a t. előadó, hogy: míg a papiroson foglalt bárminő intézkedések be nem tartatnak, végre nem hajtatnak, végrehajtásuk ellen nem őriztetik, addig hiába való minden szigor amott a papiroson. Az állami ellenőrzés gondolatát tehát mi szerencsésnek tartjuk, elfogadjuk s csak a következő szerény megjegyzésekkel élünk:

A jelenleg elég magas ebadók emelése nélkül is várható jobb eredmény még akkor is, ha a jelenleg fennálló törvényes intézkedések megmaradnak, de persze csak akkor, ha azoknak érvény is szereztetik. Ha fennmarad az a lanyha kezelése ennek az ügynek, amelynek szemtanui vagyunk, a nagy adó nem használ; megkevesbitheti ugyan a kutyák számát, de kétségtelenül igazságtalanul ott, a luxus eb-tulajdonosoknál, ahol — a veszettség szempontját tekintve — legkevésbé veszélyes az eb. Hiszen igaz lehet, hogy aki fényűzésből tart ebet, az áldozzon rá nagyobb összeget, mert bizonyára van is miből; de nem igazságos követelés ez a veszettség veszélyének a szempontjából, pedig a lényeg: e rettenetes betegségnek a leseprése hazánk területéről. Ott kevesbitsük a kutyát, ahol legveszélyesebb, ahol a veszettségnek főfészke van, a vidéki apró helyeken talán úgy, mint az előadó ur jónak látja, de még inkább egyenes tilalmazásával a feltétlenül nem szükséges ebek tartásának. A kóbor, legveszélyesebb kutyák rendszerint páriák, cellengő, gazdátlan ebek s ezek közt terjed leginkább tovább és tovább s aztán származik át harapás folytán más ebekre és állatokra is a veszettség. A luxus-eb, ha személyes házőrző is, mint a legtöbb, emiatt sem sujtható nagyobb adóval s nem igazságos tulajdonosát nagyobb sujtani azért sem, mivel felettén ritkán kerülhet össze, már a nagyobb gondviselés, felügyeletből folyólag is, veszett ebbel; közönségesen a cellengő a cellengővel kerül össze és szolgáltat alkalmat a betegség elharpódzására s nem a gondozott, kedvelt, megbecsült fényűzési kutya.

Hogy aztán az ebtulajdonos neve okvetlenül ott legyen a kutya adó-jegyén, az egyszerűen fölösleges; elég az ott levő év- és folyószám, meg a város, falu

neve, amint az ma szokásos, az a protokolum ilyen adatával vág, a tulajdonos tudható, minek drágitsuk hát evvel is az adót.

Az ebzárlatnak minél nagyobb területre, pláne egy-egy járásra, vagy mondjuk valamely nagy város minden kerületére, vagy több szomszédos területre való kiterjesztése egyet jelentene avval, hogy az a járás, az a nagy város *mindig* ebzárlat alatt állana, ez alól soha fel nem szabadulna, ez pedig már mégis sok volna a jóból a mi szabad hazánkban. Nagyon megköszönné azt a vadász, az erdész, de minden egyéb kutyatulajdonos is, ha ebét egész életén keresztül szájkosárral ellátottan, pórázon kellene vezetnie, vagy otthon láncra verve kellene tartania. Ily drákói szigort tudtommal seholy sem alkalmaznak.

A szájkosár-viseltetés kényszerének a *komoly* állatvédő sohase volt ellenzője, ma sem az, csak az a kifogásuk, hogy igazán alkalmas ily kosarat még nem konstruált meg senki; az eddig ismeretesek állatkinzők is és netán veszett eb marása lehetetlenné tevésében nem biztosak. Különb is, mint imént jelezve volt, többnyire azok az ebek veszélyesek a veszettség terjesztésében, amelyeket szájkosárviselési kényszer alá venni éppen nem lehet, t. i. a pásztorebek, házőrzők a tanyán, a vidéki portán, s a gazdaságokban alkalmazottak, nos és a *gazdátlan, cellengő kutyák*.

Igenis drákói szigorral kellene az ilyen utóbb említett ugysis nyomorult páriákat befogatni, emberséges módon kiirtatni, úgy mint sok helyt külföldön s nem oly felületesen, mint nálunk, ahol még Budapesten is, a gyepmester segédjévé kell hogy szegődjön a közönség ily állatok elfogásában és az állatvédő egyesületbe való szállításában.

Aki ezt nem hiszi, tekintse meg a mondott egyesület kóbor-eb forgalmának kimutatását.

Hát igenis, állami szakközegek ellenőrzése alá helyezzük ez ügyet is, hogy a fennálló intézkedéseknek teljes érvény szereztessek; a további szigorításokkal azonban nagy megfontolással kell bánni.

Egymagában a gazdátlan, cellengő ebekre kimondott és szigoruan végrehajtott statárium is elég volna kívánatos javulás felidézésére a mostani törvényes rendelkezések minden egyéb felfogatása nélkül is. Mert csakugyan, amint a t. előadó ur mondja: „bárhogyan szigorítsuk is a veszettség ellen való óvintézkedéseket, ezektől javulást csak abban az esetben várhatunk, ha nemcsak papiroson lesznek meg, hanem szigoruan *be is tartatnak*.”

Monostori Károly.

Fuvaros lovak munkaideje Budapesten.

A nehéz fuvaros kocsisok még végleg most sem tisztázódott bérharcának az volt az egyik eredménye, hogy 16 helyett 15 munkaórában történt meg-egyezés.

Naponta 15 órán át kell legyen tehát talpon ló és kocsis, ez utóbbi tovább is, ha állatait este vagy reggel tisztába akarja hozni. Tehát reggeli 3 órától este 6-ig, vagy 4-től 7-ig van 6 napon keresztül a

sulyos munkában ember és állat, beleértve az étkezés idejét is, amely tudvalevőleg emberre, állatra amolyan „kutyafuttában” történő. Ámde vannak u. n. soron, órán kívüli munkák is, melyért a kocsisnak külön díj jár, a lónak azonban nem jár külön abrak.

Ez az állapot, kevés tiszteletre méltó kivételtől eltekintve, fővárosszerte.

Micsoda áldás lehet így az a vasárnapi munkaszünet emberre, lóra egyaránt! De elég-e az ekkora munkálkodás mellett? Nem elég se emberre, se állatra. Ez embertelen kizsárolása embernek, állatnak nem is szülhet más állapotokat, mint amilyeneknek lerongyolódott, elerőtlenedett, munkaközben a bakon alvó kocsis és zörgő csontu, kinlódó lovak alakjában utonutfélen tanui vagyunk. Ily élet kell, hogy iszákossá, káromkodóvá, kegyetlenkedővé tegye azt az embert és száználmas páriává azt az állatot.

Hiszen tudjuk mi azt, hogy az a gazdasági munkás és gazdasági munkás-állat is bizony kora hajnaltól sokszor be a késő éjig huzza a maga igáját, viszi a maga keresztjét, de több a nyugalma, jobb az egész környezete, szintere.

És hát ki, hol látott máshol efféle ember- és állatkinzást? Azt hisszük senki, sehol! Nekünk, nagyvárosi, idegeinkben más egyebektől is kárpadra feszített, sajnálatra méltó szemlélőknek jut leginkább osztályrészül mindezt elviselni s elviselni azt is, hogy az idegen a maga megbotránkozásában lenézzon, le is gyalázzon bennünket ez ázsiai állapotok láttán.

Mennyi mindent elkövetett már pl. az orsz. állatvédő egyesület, a rendőrség, hogy szanalja valahogy ezt a világban páratlanul álló mizériát! Hiába! mert már alapjában rossz ez az egész teherfuvarozó intézmény.

Az orvoslás első sorban a fuvarozó vállalkozók kezében van s talán elkövetkezettnek látják már ők maguk is az időt arra, hogy javítólag beavatkozzanak nem egy nyomorult órányi idő engedélyezésével, hanem több fogat, több kocsis járatásával s a felrakott terü mérséklésével, meg az egész ügymenetnek modern és emberséges rendezésével.

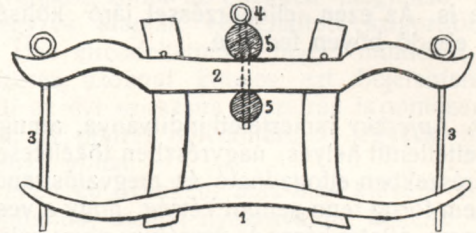
Ha tud több nyugalmi időt adni alkalmazottainak a posta, a vasút, stb.; ha tud lovat emberségesen használni több derék fuvarosunk: emberelje meg végre magát az is, akit ez idő szerint nem lehet abba a dicséretre méltó társaságba besorozni.

Zoophyl.

A kettős mar-iga és az egyes homlok-iga.

Hazánkban ősrégi szerszám az igásmarhára az a kalodaszerű kettős járom (mar-iga), melyet az ittlevő 1-ső ábra feltüntet. Ez a szerszám aránylag kevésbe kerül s oly egyszerű szerkezetű, hogy házilag is előállítható. Áll, mint látjuk, egy kalodaszerű favázból és két marha nyakára való. Része a torok-fa (1), a mar-fa (2), a járom-pálcák (3), a szekérrud pálcája (4), mely

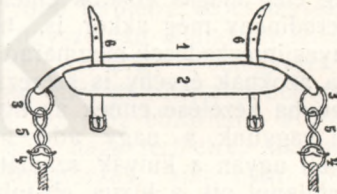
a szekérrud villa-fájában (5) át van dugva, hogy annál fogva vontassa az állat a rud után akasztott szekér, vagy egyéb (eke, borona stb.) terhét. A mar-fa (2) ívelt része jön az állat mar-tájára s annak kivájt, simára gyalult részére támaszkodik a mar a vontatáskor; a járom-pálcák (3) csak arra valók, hogy eltávolítva a marha nyaka a kalodába szorítható legyen,

1. ábra.

visszatéve pedig az állat a fejét, nyakát a kalodából ki ne szabadíthassa.

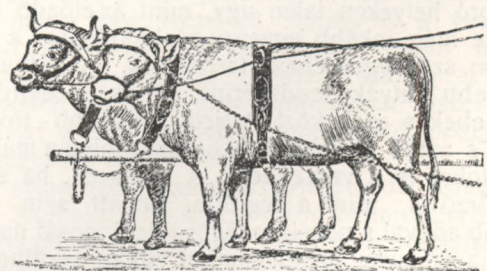
A terü eszerint ily járomban a mar terheli, a fejnek, nyaknak oldalra vagy másfelé történő szabad elmozdítását akadályozza. Oly szilaj marhánál tehát, amilyen a magyar, okszerű szerszámnak mondható. Ám két irányban van nagy hibája. Az egyik éppen az,

2. ábra.

hogy kalodában tartván az állatot, kinezza, a másik pedig, hogy a test csak a martól kezdve viseli a terüt, tehát kevesebb izomerő között oszlik meg a legyőzendő suly.

Nem így van azon u. n. homlok-igánál, melyet a 2-ik ábra mutat. Ez a következő részekből áll: 1.

3. ábra.

a homlokvas, 2. az arra alkalmazott bőrvánkos, amely az állat homlokára fekszik, 3. a karika a homlokvasvégein, 4. az istrángok végei a pecekben, 5. a peckes karikák, 6. a szijjak, melyek segítségével az iga az állat szarvaira rögzítetik, hogy a homlokon megálljon, úgy ahogy a 3-ik ábra feltünteteti. Ez utóbbi

rajz az egész befogási módot is mutatja. Látni lehet, hogy mint a ló, a marha nyaklónál fogva van a szekér-rud végéhez kötve, fejét, nyakát minden irányban társától függetlenül mozgathatja, az istrángokkal kapcsolatos homlok-igába dülve, a jármű terhét egész gerincoszlopával s minden arra szolgáló izmával továbbíthatja, tehát a megterhelés több, nagyobb testterület csont- és izomereje között oszolva meg, hasonló terüvontatása kevésbé viseli meg az állatot, mint marjáromban. Rendes istrángok segítségével huzván mint a ló, s nem a szekér rudjánál fogva, mint a mar-igába vetett állat, egész testében szabadabb, mozgékonyabb maradhat s a jármű minden zökkenését is kevesebb megrázkódással, erőpocsékolással viselheti így, mint amugy.

Állatkihasználási és állatvédelmi szempontból sokszorosán jobb tehát a homlok-iga s látjuk, hogy a mar-járom csak oly országokban tartja még magát, ahol mint nálunk, szilaj a marha s kényszerűségből kell azt így párosában fekezni; a Nyugatnak ugyszólván minden államában vagy a homlok-igát, vagy aztán a lószerszámhoz hasonló hámot alkalmazták a marhára, ott a mi ősi kettős jármunkat nem használják. Igaz, hogy jóval szelidebb is az ő marhájuk, mint a miénk. De miért? Mert szelidebbé nevelik emberségesebb bánásmóddal.

De ha már a mi ősmagyar marhákat bizonyos szilajságban fenn kell tartanunk éppen munkabírás szempontjából s alkalmaznunk kell a mar-igát, legalább azon legyünk, hogy az mar-töréseket — mely sajnos igen gyakori — ne okozzon s azon is kell legyünk, hogy nyugoti vérű munkás marháinkat lehetőleg csak homlok-igában járassuk. Ezt a szerszámot a nyugati munkásjóságon már tényleg gyakrabban láthatjuk hazánknban s így van az jól.

Monostori Károly.

Az Országos Állatvédő-Egyesület választmányának és a Magyarországi Állatvédő-Egyesület Szövetsége végrehajtó bizottságának együttes ülése 1909 július 24-én.

Jegyzőkönyv, mely felvétellett az „Országos Állatvédő Egyesület” választmányának és a „Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövetsége” végrehajtó bizottságának 1909 július 24-én tartott együttes üléséről. Jelen vannak Máday Izidor ny. min. tanácsos elnöklete alatt Grimm Gusztáv tb. elnök, Monostori Károly titkár, Benkes Ferencné, Grimm Gusztávné, özv. Hangl Józsefné, dr. König Henrikné, Krizbay Mária, özv. Schmidt Miklósné, dr. Mariska István, Selymessy Ferenc, óvári Szeőke Béla, dr. Stern Adolf vál. tagok, Fölker Józsefné, Piazza Antal tagok, Fölker Irma, dr. Máday István vendégek, Haensler Károly jegyző. Kimentette magát: K. Nagy Sándor tb. elnök, Kakass Kálmán, dr. König Henrik, Chernel István, Marosi József. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri dr. Mariska Istvánt és dr. Stern Adolfot az anyaegyesület,

— Selymessy Ferencet a szövetség részéről s az ülést megnyitja. Jegyző bemutatja a mult ülés hitelesített jegyzőkönyvét. Felolvasottnak tekintetik.

A napirend előtt szót kér *Monostori Károly* főtitkár s a következő beszédet mondja:

T. Választmány, mélyen tisztelt Elnök ur! Méltóztassanak megengedni nekem, hogy egy örvendetes körülmény folytán, a tárgysorozat előtt néhány szót ejthessek.

Ha szabad az emberi társadalmat a madártársadalommal összehasonlitanom, úgy rámutathatok arra az igazságra, hogy amiképpen vannak a madárvilágban fészeképítésre és gondozásra teljesen képtelen, vagy csak kisebb mértékben képes fajok és egyedek, de vannak aztán arra kimagasló mesterek is: azonképen léteznek az emberi társadalomban is a társasfészkek megalapításában ugyancsak tehetetlenek és kontárok, de kimagasló mesterek is.

Az állatvédők nagy családja fészekének alapját tudvalevőleg 26 év előtt vetették meg nagyevű, nagyszívű emberek s később gondjaikba fogadták jeles további munkások és pártfogók.

Tíz esztendeje csak, hogy aztán megajándékozott minket, az állatvédelem fészekének társadalmát, a Gondviselés egy lelkes, fáradhatlan, vezető, örökös munkással, egy igazi mesterrel e téren, aki menten minden önzéstől, kitarótan, lelkesedéssel hordta össze a fészek további felépítéséhez, megnagyobbitásához, megerősítéséhez szükséges anyagot, előljárván mindig köztünk, az ügy napszamosai között, mint első napszamos a munkában.

Ez a munkás, aki emberül állta meg helyét, nagyon nagy időn keresztül minden más téren is, ahova a Gondviselés helyezte, a mi ügyünkben is megálta: soha nem remélt szép eredményeink tanubizonyosságai annak, hogy ő csakugyan mester volt, s ma is büszké lehetünk rá, vezérünkre, aki az állatvédelem terén annyi szépet, annyi nagyot alkotott. Nem kételkedem, hogy a t. választmány, a t. egyesület és a szövetség minden egyes tagjának érzelmét tolmácsolom, mikor őt születésének 70-ik évfordulóján hálás szívvel öszintén üdvözlöm s azt kérem a Mindenhatótól, hogy tartsa meg őt családjának, a hazának, egyesületünknek, szövetségünknek és nekünk még sokáig, tartsa meg és tetézze örömmel, boldogsággal további életét. Sokáig éljen t. elnökünk Máday Izidor! (Hosszantartó éljenzés. *Grimm* alelnök számos üdvözlő iratot nyujt át elnöknek. (Megújuló éljenzés.) *Máday* elnök meleg szavakkal mond köszönetet az üdvözlésért és felkéri a titkárt jelentésének előadására.

Titkár: T. Választmány! Jóllehet a f. évi április hó 1-én és március hó 13-ikán tartott választmányi ülések óta lefolyt időbe eső egyesületi és szövetségi működés nagy részéről a május 9-ikén megtartott közgyűlésen s illetőleg szövetségi nagygyűlésen beszámoltunk s e beszámolás az egyesületi közlöny 6. számában közölve is van, kötelességemnek tartom titkári jelentésemet a következőkben a t. választmány elé terjeszteni.

A szövetségbe tartozó vidéki egyesületekre vonat-

közölg van szerencsém jelezni, hogy új tagképen üdvözölhetjük kötelékünkben a nagybányai, körmenői, nagyváradi és aradi egyesületeket, melyekkel az egyesületek összes száma ma huszonhárom.

Mint a beérkezett jelentésekből látjuk, jeles munkálkodást fejtenek ki a kőszegi, soproni, szentgottárdi, pozsonyi, esztergomi, krassó-szörénymegyei, Mecsek, kecskeméti, nyíregyházi egyesületek, de kétségtelenül a többiek is, amit azonban újabb jelentések híján megítélni nem tudunk.

Felujhódásban van a kassai egyesület, hol Fodor Árpád kiküldött tagunk buzgólkodott utóbbi időben kilátással az eredményre. Némely vidéki egyesületek működésében, sajnos, stagnálás állapítható meg.

Nem ismeretlen a t. választmány előtt, hogy a szövetség és egyesületünk új alapszabályai jóváhagyó záradékkal ellátottan visszaérkeztek s az előbbi alapszabály máris életbe lépett, az utóbbi pedig 1910 január 1-én lép életbe. E két összetartozó alapszabályt nyomtatásban együttes kiadásban van szerencsém bemutatni.

Bemutatom egyben a szövetség és az anyaegyesület 1908. évi évkönyvét nyomtatásban. Ebben befoglalatik a múlt évi működésről szóló teljes jelentés, a tisztikar, a választmány, a tiszteletbeli tagok, jötevők s alapító tagok névsora, a 23 vidéki egyesület tisztviselőinek s az O. Á. V. E. által jutalmazott egyének névsora.

A felemelt tagdíj dacára az anyaegyesület tagjainak száma lassan bár, de gyarapodik.

Lapunk az „Állatvédelem“ 5000-et meghaladó példányban forog közkézben, odaszámítva természetesen a szövetség tagjainak járó példányokat is. E kiadványunk általános kedveltségnek örvend s terjesztésében hathatósan támogat bennünket Darányi Ignác miniszter ur, ki nagyszámu hivatalos közege számára járattja azt.

Az egyesületünk előterjesztésére 3 év előtt gróf Apponyi Albert miniszter ur által országszerte rendszeresített „Madarak és Fák napja“ intézmény a beérkezett jelentések szerint örvendetesen erősödik. Nagy számban kaptunk jelentéseket a „Madarak és Fák napja“ ünnepének lefolyásáról és ezen jelentések egy részéről hivatalos közlönyünkben is megemlékeztünk.

„Országos Ifjúsági Madárvédő Liga“ intézményünk is tovább hódít. A fogadalmi nyomtatványok igénybe vett számából következtetve, ma több mint 150 ezer tagja van e gyermek-ligának.

Idei „Gyermek Naptár“-unk 90 ezer példányban tudvalevőleg elfogyott. Az 1910. évi ily naptárt 110 ezer példányban f. év augusztus végén adjuk ki. Ezt az évfolyamot lehetőleg még szebbé, gazdagabbá, értékesebbé teendő, május havában pályázatot hirdettünk abba felveendő közleményekre.

„Miként ünnepeljük a madarak és fák napját“ című füzetünk 2-ik kiadásának ingyenes szétküldése már folyamatban van. Jelzem még, hogy az „Állatvédelmi Falitábla“ dolgában a kellő lépések már megvannak téve s azok lehetőleg még az év folyamán ingyenes szétküldésre kerülnek.

A gyakorlati állatvédelem teréről felhozom mindenekelőtt azt, hogy az április 1-én a választmányban Miháletz Józsefné tagunk által tett indítványhoz képest a társaskocsi-közlekedésben észlelhető lósanyargatások dolgában eljártunk. Az omnibusz-társaság, melynek lovai most kifogás alá már nem igen esnek, kérésünkre a lehetségeseket megtette és tervbe vette azt, hogy a városligeti lóváltó állomáson menedéknek alkalmas épületet emel lovai számára.

A sanyargatott fuvaros-lovak ügyében 1909—423. sz. a. átirtunk az illetékes testülethez, Építőmesterek-, Fuvarosok-, Szállító munkaadók testületeihez, s nem kételkedünk, hogy saját érdekében ők is megteszik a lehető és kellő intézkedéseket. Ez iratunk hivatalos lapunk f. évi 7. számában közölve van.

Madárvédelmi ügyben közegeink, továbbá Csörgey Titusz ur a M. O. K. titkára és az előljáróság két küldöttje kíséretében ellenőrzés alá vették a fővárosi madárüzleteket s megállapították, hogy hasznos éneklő madarakat is forgalmaznak. A feljelentés, sajnos, nem járt sikerrel, az illetékes kerületi előljáróság a vádlottakat felmentette, mert állítólag külföldről vásárolták az áruba bocsátott éneklőket. Felfogásunk szerint azonban ez nem mentő ok, mert a forgalomba hozatal is tilos. Az esetet tudomására hozzuk az illetékes minisztériumnak.

Egyesületünk előterjesztéssel élvén egyfelől a székesfőváros tanácsa, másfelől Pestmegye alispánjánál a madarak védelme s illetőleg az állatvédő egyesületek alakítása tárgyában, a fővárosi t. tanács szives volt madárvédelemre vonatkozó felhívást bocsátani ki a közönséghez, az alispán ur pedig körrendeletben volt szives az összes pestmegyei polgármesterek és főszolgabírák figyelmét az állatvédő egyesületek alapításának gazdasági nagy hordozó erejére felhívni. E felhívások lapunk f. évi 5. számában közölve vannak.

Ha e dicséretes példát más vármegyék és városok főnökei is követnék, bizonyára nagyot lendülne az állatvédelem országos hasznú ügye.

Példát szolgáltat erre Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter ur is, aki egyesületünk felterjesztése kapcsán 1909. évi 42.075—IX. A—2. sz. a. rendeletet intézett az összes közigazgatási előadókhöz avval a tartalommal, hogy egyesületünknek a vidéki állatvédő egyesületek alapítására irányuló törekvéseit támogassák. E rendelet lapunk f. évi 7. számában ismeretve van.

Állatmenedékházunkban a gazdátlan és emberseges módon való kiirtásra szánt állatok minél tökéletesebb szállítására járművet (egy ketreces tricyklist) szereztünk be s ebketreceink számát gyarapítottuk.

Menedékházunkban a lefolyt idő alatt 169 állat fordult meg s mentő-kocsinkat 20-szor vették használatba, felügyelőnk pedig 107 állatkinzási esetben járt el.

Ezekben az egyesület működéséről s a történetekről vázlatosan beszámolván, utalok bővebb adatok nyérése végett lapunk közleményeire.

A jelentés tudomásul vétetik.

II. Pénztáros jelenti, hogy a lefolyt időben a be-

vétel 11,568 K. 61 f., a kiadás pedig 7,966 K. 74 f. volt, az egyesület vagyona pedig 89,218 K. 55 fillér. Tudomásul szolgál.

III. *Hänsler* pénztáros, mint *felügyelő* jelenti, hogy a lefolyt időszakban 110 munkanapon összesen 331 felügyelői eljárást végezett. Helyeket, hol nagyobb fuvarozást lebonyolítottak, 39-szer keresett fel, igyekezve ott a lókinzásokat lehetőleg megakadályozni. Panaszokat 68 esetben vizsgált meg a helyszínen. Hatóságoknál 81-szer járt el. A tagoknál és magánfeleknél 75 látogatást tett egyesületi ügyekben.

Tudomásul vétetik.

IV. *Taglétszám.* A *pénztáros* a következő jelentést adja elő: Az 1908. évben tagdíj címén 3556 K. 14 f.-t vettünk be. Ez évi tagdíjban pedig befolyt mai napig 4809 K. 54 f. és biztosra vehető, hogy ez év végéig a tagdíj-bevétel, tekintettel, hogy még 122 hátralékos nyugtát a pénzeszedő kezel, 154 illet pedig az irodában tartunk nyilván, az 5000 K. összeget fogja elérni. Így tehát a tagdíjtöbblet az idén 1500 K.-ra tehető.

A tagok száma 1908. év végével 1643 volt. Ezen szám, sajnos máig már 1409-re szállott le. Megjegyzendő azonban, hogy az ilyformán kimutatott 234 tag törlésének okát nem csupán a magasabb tagdíj nem vállalása képezte, hanem 91 tag nevét elhalálkozás vagy ismeretlen helyen való tartózkodás miatt kellett törölni, 52 tagot pedig azért ajánlottunk törlésre, mert 2, illetve 3 év óta nem fizettek. Ezek után biztosra vehető, hogy ez év végével körülbelül 1250 tagunk lesz hajlandó a tagdíjemelést vállalni.

Ha vesszük, hogy az 1250 fizető tagnak megküldhetjük közlönyünket, ami már magában az egyesületi életnek előnyére válik, úgy a tagok számának csökkenése dacára tagdíj címén a fent kimutatott tagdíjtöbblet szerint 1 évben 675 K. tiszta többlet mutatkozik.

Tudomásul szolgál.

V. *Titkár* a gyermek-naptár-pályázatról felolvassa az „Állatvédelem“ VII. számában előzőleg már közzétett hivatalos jelentést.

Tudomásul szolgál.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Egyesületi hírek.

Az Aradi Állatvédő Egyesület igazgató-elnöke, *Lukácsy Lajos*, az aradi napilapokban a következő felhívást tette közzé:

A *flóbert-puska.* Elszomorító esetet olvastunk a lapokban. Egy tizennégy éves diákgyereket egy diákbarátja flóbertpuskával véletlenül *agyonlőtte*. Nemrégiben Aradhegyalján hasonló szerencsétlenség történt. Egy flóbert-puskával egy kis diák egy szőlőmunkásnőt *sebesített meg*, amidőn madarat akart lőni. Jogos felháborodással kérdezzük, hogy mire való gyermekek kezébe a fegyver? Az a fiatal gyerek nem talál más

szórakozást, mint azt, hogy a hasznos madarakat megsebesítse és megölje? Szó sincs róla, hogy itt első sorban nem a gyerek, hanem a *szülő a hibás*, mert neveltséges dolog, hogy egy szülő, ha a fia jól levezgázik, ne tudjon, ne találjon fia részére más ajándékot, mint egy flóbert-puskát, hogy ezzel felébressze és nevelje gyermekében a vad indulatot, hogy szegény ártatlan madarakat lőjjön; nem is számítva az oly szerencsétlenségeket, amelyeket fennebb is említettünk, hogy emberek esnek a flóbert-puska szenvedélyének áldozatául.

Első sorban a gimnáziumi tanároknak volna kötelességük tanítványaikat felvilágosítani és őket az épp oly oktalan, mint barbár passziók és időtöltések-ről a flóbert-puskának játszószzerű való használásától eltiltani.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter elrendeli, hogy az iskolákban évenként madarak napját kell tartani, ki kell oktatni a fiatalságot a madarak hasznáról, fel kell költetni bennük és istápolni a madarak iránti szeretetet, azon madarak iránt, amelyek évenként annyi hasznot hoznak az által, hogy a kártékony hernyókat, azoknak petéit pusztítják, amelyek virágzó fáinkban, gyümölcsünkben annyi kárt okoznak. A földművelésügyi miniszterium ezeket és ezeket költ, hogy a hasznos madarak ne üldöztesse, azoknak élleme legyen és hogy minél jobban szaporodjanak az emberek hasznára. Szomorú jelensége az elvadult erkölcsöknek, ha a tanuló ifjuság abban leli örömét, hogy flóbert-puskákkal oltsa ki a szegény, csak hasznos hajtó madarak életét, azon madarakét, amelyek az emberek hasznot hajtának és jót tesznek.

Nem lehet eléggé elítélni a szülőt, aki gyermekében e vad indulatot neveli és alkalmat ad az utóbbinak azáltal, hogy gyermekének flóbert-puskát vesz a madarak indokolatlan pusztítására. Itt a szülők is hibásak. Gyermekeiket jobb erkölcsökre és szabad idejüknek nemesebb irányu eltöltésére serkenthetnék a helyett, hogy alkalmat adjanak nekik a vad indulatok és kegyetlen szenvedélyek fejlesztésére.

A *Soproni Állatvédő Egyesület* arra kéri a háztulajdonosokat a városban és a megyében, hogy meleg napokon házuk kapuja alatt friss vízzel telt tartályt helyezzenek el, hogy az arra járó kutyák és a madarak szomjukat csillapíthassák. Ez kertekben is szükséges, amelyekben folyó- vagy másféle víz nincs a közelben. A vízre könnyű falécet vagy fakeresztet kell tenni, amelyre a madár rászállhat, hogy könnyebben juthasson a vízhez.

Sárosvármegyében állat- és madárvédő egyesületet óhajtatni a vármegyei gazdasági egyesület, mely már az aláírási iverket is július 20-ikán 418. sz. alatt kibocsátotta. A gazdasági egyesület igazgatóválasztmányja az állatvédő egyesület alakításának előkészítésére külön bizottságot küldött ki, melynek tagjai: *Piller Kálmán* g. e. elnök, *Lukovich Aladár* g. e. titkár, *Roskoványi Miklós* g. e. igazgatóvál. tag, *Zsebráczy Géza* g. e. igazgatóvál. tag, *Bodon Miksa* m. királyi állatorvos és *Pawlas Julián* csász. és kir. főhadnagy.

A bizottság a taggyűjtőívek beküldésére szept. 5-ikét tűzte ki határidőül.

A legnagyobb örömmel üdvözljük az állat- és madárvédő egyesület alakítására megindult mozgalmat Sárosvármegyében, melynek magas műveltségű és gazdaságilag is nagy értelmi fokon álló közönsége teljes biztosítékot nyújt arra nézve, hogy ott egy életképes és sikeresen működő állat- és madárvédő egyesület fog létesülni, annál inkább, mert e mozgalom a vármegye legilletékesebb fórumából: a gazdasági egyesületből indult ki.

HIREK.

Hibaigazítás. „A földmivélsügyi miniszter ur a vidéki állat- és madárvédő egyesületek érdekében“ cím alatt lapunk júliusi (7-iki) számában megjelent közleményben a miniszteri rendelet száma hibásan közöltetett. Az összes közgazdasági előadókhoz intézett rendelet helyes száma 42075/IX. A. 2.

Szentbeszéd az állatvédelem érdekében Pozsonyban. Nagybritániában évek óta fennálló gyakorlat az, hogy július hónap valamelyik vasárnapján a lelkészek a szentbeszéd tárgya gyanánt az állatvédelmet választják és annak erkölcsi jelentőségére figyelmeztetik híveiket. A kontinensen csak elvétve talál e szép és helyes gyakorlat követőkre. Annál inkább kötelességünk minden egyes esetben megemlékeznünk azokról a lelkészekről, kik az állatvédelem erkölcsileg oly fontos érdekeit felkarolják. Pozsonyban folyó évi július hó 4-ikén *Pröhle Henrik* ág. ev. lelkész tartott ily szentbeszédet. A lelkész beszédében többek között utalt arra, hogy meleg érzéssel kell viseltetnünk az egész, bennünket környező természet iránt. Utalt az állatok kimondhatlan szenvedésére, melyeket azok részint a természet rendje, részint az emberek durvasága miatt túrni kénytelenek. — Képeiből és mondásaiból csak néhányat idézünk dr. K. L. jól ismert lelkes ügybarátunknak egy pozsonyi napilapban közzétett ismertetéséből. „A körülöttünk lévő természet teljes diszében áhitatot kelt bennünk. Tündöklő napfényben zöldel erdő és mező és visszhangzik a madarak énekétől. Ime villámgyorsan lecsap egy ragadozó madár és elhallgat a pacsirta, mely félelmetes ellenségének áldozatává lett.“ — „Kegyetlen erőszakkal igázza le az ember az állatokat, hogy néki szolgáljanak, sőt minden haszon és elfogadható ok nélkül kegyetlenkedik velök. Az igavonó állatok nyögnek az irgalmatlan ember keze alatt. Az üldözött vad a kiméletlen hajsza alatt megfélemlítve és riadva menekül. Durva gyermekek által megkínzott rovarok vergődnek. Gyászol a fa, melyet bűnös kezek megcsonkítottak vagy ketté törtek. A Mindenható által alkotott egész, szép természet felpanaszolja az ember által okozott szenvedéseket.“ — Ezek után a lelkész kiemelte a természet- és állatvédelem szükséges voltát és odakonkludált, hogy minden jó keresztény becsülje meg a természetet és legyen a természetvédelem apostola.

Az iskolai kert nevelő hatása. Ez alatt a cím alatt Alexy Kornél el. isk. igazgató, a nagybányai állatvédő egyesület titkára egy igen értékes tanulmányt irt, mely a „Néptanítók Lapja“ f. é. augusztus 5-iki számában jelent meg. Örömmel látjuk, hogy napról-napra nagyobb tért hódít az iskolai kertek eszméje, melyért dr. Kováts Lajos pozsonyi tisztí orvos, az ottani állatvédő egyesület titkára már évek óta írásban és szóval küzd és melyet mind az Országos Állatvédő Egyesület, mind pedig a Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövetsége legujabban mint követendő célt, alapszabályaiba iktatott. Alexy tanulmánya oly szép és kimerítő, hogy nagyon örülünk, hogy éppen a „Néptanítók Lapja“-ban jelent meg, mely minden elemi iskolai tanítónak kezébe jut. Szükre szabott terünk nem engedi, hogy Alexy tanulmányát bővebben ismertessük, hanem a legmelegebben ajánljuk szövetséges egyesületeink és mindamaz olvasóink figyelmébe, akiknek módjukban áll, hogy a helybeli közoktatás ügyeibe befolyást gyakoroljanak. Jól tudjuk, hogy akárhány esetben a helyi viszonyok nem kedveznek az iskolakertek megvalósításának abban az ideális alakban, melyben azt Alexy elénkbe állítja és mely alakban minden valódi emberbarát azokat minden iskolával kapcsolatban létesíteni óhajtaná. De az első és fontos lépés az, hogy mindenkit, akit illet, igyekezzünk meggyőzni az iskola-kertek mérhetetlen hasznáról és üdvös hatásáról és akkor remélhető, hogy az illetékes tényezők bizonyára mindent el fognak követni, hogy legalább az alapvető feltételeket mielőbb megteremtsek oly irányban, hogy iskoláink népnevelő missziójának ez a nagy reformja legalább ott, ahol a viszonyok megengedik, fokozatosan megvalósíttassék.

—yi—

Állatok világa.

A rozsdafarku haszonélvezeti joga. Feketehegy-fürdőn történt az idén. Az egyik épületnek padlás-szobájába a betört üveg ablaktábláján bejárt egy pár rozsdafarku madár — mely igen bőven van ebben a fenyvesben — és ott fészket raktak maguknak az ablak melletti szegletben. Mikor a szobákat a jövődő fürdővendégek részére rendbe hozni akarták, a madárszerető házmester észrevette, hogy a kis fészkekből már 4 kis kopasz madár nyújtogatja ki alig pelyhedző fejét, a két anyamadár pedig minden félelem nélkül repked ki és be az ablaknyíláson, hordván fiaiknak ételmet. A házmester sajnálta a kis madarakat s jelentést tett róla a fürdőtulajdonosnak, aki elrendelte, hogy ezt a szobát addig, míg a kis madarak szárnyakra nem kelnek, csak azon feltétel alatt lehet kiadni vendégnek, hogy a felső ablak-szárnyait nem szabad sem éjjel, sem nappal betenni. Mikor aztán jött egy vendég s elfoglalta a szobát, előre tudtára adták, hogy arra a szobára be van táblázva a rozsdafarku család haszonélvezeti joga s a felső ablaktáblának állandóan nyitva kell lenni. A vendég ezzel a teherrel elfogadta a lakást, de nem kellett soká várni, mert a kis madarak 2 hét

mulva kirepültek s ezzel megszűnt haszonélvezeti joguk is.

A négy éves madárvédő. A feketehegyi házmesternek Szabó Lajosnak van egy négy éves kis fia: Bandi, aki még nem tud ugyan olvasni, de azért adtam részére egy kis Gyermekek-naptárt, hogy apja olvassa fel neki az abban foglalt hasznos meséket. Így jutottam a kis fiu barátságába. Egyszer a kis fiu fenn bandukolván az egyik sétányon, meglátta, hogy a karfán gubbaszkodik egy kis zabolás száju fiók billegető; odament hozzá, megfogta és sapkájába tette. Épen akkor ért oda az apja s kérdőre vonta, hogy mit akar azzal a kis madárral?

— Éhes szegény! nagyon sipog — felelt a kis Bandi — elviszem annak a bácsinak, aki a szép képes könyvet adta, hadd etesse meg!

De a kis madár nem várta meg ezt, hanem kisorsrant a sapkából, fel egyenesen a vadcseresznye-fára, ahová hívta anyja s aztán csalta feljebb-feljebb, egészen a fészekedőig, ahonnan idő előtt kirepült. A kis Bandi pedig tapsolt kis kövér tenyerével: „haza ment, haza ment!“ . . .

Másnap ismét lakásom felé ballagott a kis Bandi, nadrágjának egyik zsebe ki volt domborodva s még kezét is beledugta. „Mi van a zsebedben?“ — kérdezte apja. „Ez ni! — felelt Bandi — egy alig tollas kis sárga madarat huzván ki a zsebéből — annak a bácsinak viszem, aki a képeskönyvet adta, hogy támassa fel, mert megdöglött szegény!“ — De midőn meghallotta, hogy azt már nem lehet feltámasztani: nagy megszomorodással elvitte a bodzafa-bokor tövébe s eltemette.

Harmadnap pedig egy teljesen csupaszig madárral állított be hozzám, mely gyermeki ügyetlenséggel volf betakarogtatva egy papirba s át is adta nekem, hogy öltöztessem fel, mert kiesett a fészekből és fázik. De bizony az már nem fázott, mert halott volt. És Bandi elvitte ezt is a bodzafa-bokorba.

Lám! egy itt a hegyek között született és nevelkedett kis gyermek milyen nagy szeretettel viselkedik még a halott madarak iránt is, nemhogy az élőköt bántaná . . .

Figyelmeztetés a madárvédelemre. A feketehegy-fürdői sétányon, a legszembeötlőbb helyen egy fenyő-fára szegezett táblán ez a felírás áll:

„A madár véd erdőt-mezőt:
Ember! véd a védelmezőt!“

Az elvadított gyíkok. A feketehegyi egyik sétány nyírott fenyőfa-kerítésén naponként megjelent egy gyík három fiával, mihelyt a nap odasütött s egy-egy fenyő-ágra felfeküdve sütkéreztek, anélkül, hogy figyelembe vették volna az ott sétáló vendégeket, — sőt nem mentek el akkor sem, midőn az ember feléjük nyult, hanem szeliden néztek rá. Ez így tartott heteken keresztül. Egyszer azonban megérkezett egy rossz gyermek, aki fiatal tanuló létére is bogarakat gyűjtött s borszeszes üvegbe rakta. Ez meglátta a gyíkokat s a szelid és félelem nélkül sütkérező anyát megfogta és a borszeszes üvegbe tette, mielőtt valaki észrevette

volna. A három kis gyík elmenekült és azóta hiába süt a nap, többé nem búvnak elő, hanem elvadulva, biztosabb helyre elvonultak . . .

K. Nagy Sándor.*

A magyar ornithologiai központ gólyája. A f. év április hónapjában, Jeruzsálem közelében 2000-et meghaladó gólya-csapatot láttak pihenésben egy tó mellett. Ezek közül ötöt elevenen elfogtak s egynek a lábán jelzőgyűrűt találtak a következő felírással: „Ornith. Központ. Budapest, Hungaria“. E központ feljegyzése szerint ezt a gólyát Magyarországon 1908. évi július 8-án látták el jelzőgyűrűvel. A csapat a telet úgy látszik Dél-Afrikában töltötte s utban volt észak felé. E jeruzsálemi közlés újabb adattal gazdagítja a madarak vonulására vonatkozó ismereteinket, nevezetesen azt bizonyítja, hogy a gólyák nem a rövidebb utat a középtenger felett választják a visszatérésre, hanem a hosszabb szárazföldi utat.

Szelidített lepkék. Egy amerikai lap szerint egy Afrika-utazó egy ünnepelt amerikai színésznőnek néhány ritkaságszámba menő afrikai pillangó-hernyóval kedveskedett. Ezekből gyönyörűbbnél gyönyörűbb lepkék vedlettek s most már az volt a kérdés, hogy miképpen tápláltassanak? A színésznő arra a gondolatra jött, hogy újját mézbe mártja s avval kínálja meg lepkéit. S ime lépre — akarom mondani: mézre mentek csakugyan a szinpompás, exotikus pillangók s mindannyiszor körülropkódték az édességért a bájos primadonát, ahányszor odalépett abba a helyiségbe, ahol tartózkodtak. Nos? — Nos és ma az amerikai hölgyek rajonganak az efféle exotikus hernyókért s igen élénknek lelt utánuk a kereslet.

Mo.

A nagy majomfajták végleges pusztulását jósolja Arthur Keith egy a londoni királyi sebészeti intézetben tartott előadásában. Szerinte a Kongó erdősegeiben még élő csimpánzok számát legfeljebb 100.000-re lehet becsülni, melyek a lelkiismeretlen irtás következtében csakhamar végleg elpusztulnak. Az élő gorillák számát csak 10.000-re becsüli. Arthur Keith szerint mindkét majomfajta végleges elpusztulásától lehet tartani. — Valóban itt volna az ideje, hogy minden állam kormánya komolyan törődne az ország állat- és növényvilágának fentartásával.

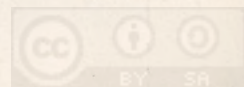
—d—

SZEMLE.

Állatvédelem és gyermekvédelem. A Thierschutz-Korrespondenzben Konrad Agahd néhány szóval találoán jelzi a kettőnek összefüggését. Az az ország, amelyben a madarak öldöklése a legtömegesebb és legkegyetlenebb, Olaszország. Az az ország, amelyben ma is még gyermekek dolgoznak földalatti kénbányák-

* E kedves apróságok tanulságot szolgáltatnak arról, hogy a szerző, egyesületünk nagybecsült tb. elnöke még szükre szabott pihenő idejében is meleg szívvvel kíséri és pártolja az állatvédelem érdekeit.

Szerk.

ban, az az ország, amely nagy számban szállítja jó pénzért a gyermekeket franciaországi üveghutákba, ahol nagy részük elpusztul. Agahd helyesen mondja, hogy a gyermek is, az állat is gyámoltalan, az embernek meg kell védeni mindkettőt, meg kell könyörülni mindkettőn. Ha mindenki állatvédő volna, nem kellene törvényt hozni a gyermekek védelmére. Viszont, ha mindenki gyermekbarát volna, az állatok védelméről nem kellene gondoskodni — hozzátesszük mi — az emberiség érdekében.

—yi—

Kutyák a Vöröskereszt szolgálatában. A New-York Herald szerint a legutóbbi francia hadi gyakorlatok alkalmával Bordeaux mellett Tolat és Bichelone főtisztek gyakorlatilag mutatták be oly kutyák ügyességét, melyeket arra idomítottak, hogy a csatatéren szétszórt sebesülteket felkutassák. Egy ily kutya egy délután folyamában 30 embert kutatott fel, kik szándékosan nehezen feltalálható helyeken voltak lefektetve. A francia tisztek nézete szerint a Vöröskereszt-egyesületeknek kellene ily célra idomított kutyákból külön szolgálatot szervezni, mert a tisztek tapasztalatai szerint a kutyáknak működése az említett irányban gyorsabb és megbízhatóbb, mint az embereké.

—yi—

Az állatvilág számokban. A stuttgarti „Kosmos“ társulat által kiadott „Kosmos“ című természettudományi folyóiratban egy hosszabb közlemény jelent meg, mely kísérletet kíván tenni arra nézve, hogy az állatvilág jelentőségét statisztikai számokban tüntesse fel. A közlemény szerint Linné a 18-ik század közepén 1100 állatfajt ismert. Száz évvel később már 130,000 állatfaj volt ismeretes. A párisi természettudományi múzeum legújabb statisztikai kiadványa szerint a szárazföld és a tenger állatvilágából a tudomány mintegy 400,000 állatfajt különböztet meg. Ezekből 2300 emlős, 11,000—13,000 madár, melyek nagyobb része a tropikus égaltalatt honos. A halfajok száma 10,000—12,000, melyek közül 300 az édesvízi hal. A kigyók, tekenősbékák, krokodilok és gyík-fajok száma 2500. Rák-faj 8000, pók-faj 2000, puhányok 10,000 faja ismeretes. Leggazdagabb a rovarfélek világa, u. m. 120,000 faj bogár, 50,000 pillangó stb.

—yi—

Megtört ebzárlat. A *Berliner Lokalanzeiger* szerint egy francia hajó az angol part közelében hajótörést szenvedett. Az angol mentők szokott bátorságukkal közelítették meg a süllyedő hajót, melynek népével csakhamar megtelt a mentőcsónak. Már csak az utolsó matróz készült a hajóról a csónakba ugrani, mikor a mentő angolok észrevették, hogy egy kutyát tart karjaiban. „A kutyának, bár nagyon sajnáljuk, vissza kell maradni, mert Angliában szigorú ebzárlat van.“ — E szavakkal tiltakoztak az angolok a kutya bevitele ellen. A francia hajósnép hevesen pártját fogta a kutyának és kijelentette, hogy inkább ők is a hajóroncsban maradnak. Midőn az angolok látták, hogy a francia matrózok közül tényleg már visszakapaszkodtak a süllyedő hajóra, kénytelenek voltak engedni és a kutya a francia hajósnép közepette diadallal vonult be a tilos angol földre.

—d—

„Az állat a művészetben“ cím alatt a müncheni művészeti egyesületben március hóban egy kiállítást rendeztek, mely kizárólag állatokra vonatkozó festményekből, szoborművekből, metszvényekből, agyag- és porcellántárgyakból, kézimunkákból állott. Nemcsak házi állatok, hanem a szabadságban élő állatok, kivált az exotikusak nagy számban voltak képviselve, mivel az kiállításnak egyik célja az volt, hogy hangulatot teremtsen az állatvilág megszeretése és egy állatkertnek Münchenben leendő alakítása érdekében.

—d—

Állatvédő-egyesületek Amerikában. A rideg üzletembereknek minősített amerikaiaknak tagadhatlanul megvan az érzéke a jóhoz is. Erről tanuskodik az állatvédő-egyesületek tekintélye és hatalma. Az állatvédő-egyesület megbízottjai a mult hetek egyikén három napon át vizsgálatot tartottak a Long-Islandban készülő Speedway nevű utvonal munkálatainál alkalmazott fogatok felett. Az egyesületi megbízottak és orvosok több száz lovat vettek vizsgálat alá és konstatálták, hogy nyílt sebekkel és sérülésekkel sujtott állatokkal dolgoznak. Az egyleti megbízottak a lovakat a munkából kivették és huszonhárom fuvarost le tartóztattak. Ezek közül tizenhárom öt—tíz dollár (25—50 korona) bírsággal lett megbüntetve, egyik feltételesen elbocsátatott, kilenc pedig kívánságuk szerint bíróság elé állítottatott.

Egy másik eset: A „New-Yorker Staats-Zeitung“ szerint Stella Whitting urnő, a newyorki állatvédelmi egyesület tagja, a Broadwayn észrevett egy tehervonó fogatot, melynek egyik lova nyílt sebet mutatott. A nevezett urnő a legközelebbi rendőrrel a fogatot megállíttatta, a kocsi elzáratta, a lovat pedig az állatvédő egyesületnek gondozás végett kiszolgáltatta.

Iskolás gyermekek írásbeli dolgozatai az állatvédelemről. Az angol királyi állatvédő-egyesület tudvalevőleg állatvédő- és erkölcsös olvasmányokat nyújtó könyvekkel jutalmazza az iskolás gyermekeknek az állatvédelem és állatvilág körét érintő írásbeli dolgozatai közül a kiválóbbakat. A nevezett egyesület legutóbbi jelentése szerint a pályázatban való részvétel és érdeklődés örvendetesen növekedik, de a dolgozatok színvonala is emelkedik azért, hogy a gyermekek szorgalmasan lapozgatják és felhasználják a kiosztott jó könyveket. A mult évben Londonnak 1552 községi iskolája összesen 274.699 dolgozattal vett részt a pályázatban.

—yi—

Egyetemi tanszék humanitárius törekvések előmozdítására. A „New-Yorker Staats-Zeitung“ szerint egy gazdag állatbarát Észak-Amerika Kolumbia egyetemének 100.000 dollárt (500.000 koronát) adományozott, mint Henry Berghnek, a newyorki állatvédő-egyesület alapítójának nevére tett alapítványt, melynek célja az, hogy egy tanszék állíttassék fel, mely a legtagabb értelemben a humanizmus törekvéseinek, tehát az állatvédelem előmozdításának is szolgálatot tegyen.

—d—

IRODALOM.

„A madárvonulás kísérleti vizsgálata és eredményei“. Irta: *Schenk Jakab*.

A „Természettudományi Közlöny“-ből reprodukált e különnyomatban szerző érdekesen ecseteli a madárvonulásra vonatkozó elméleteket és megfigyeléseket az őskortól maig s a felfogásokat, amelyek idők folytán erre nézve megnyilatkoztak. A madarak érkezésére és távozására vonatkozólag felmerült sok értékes megfigyelést — mint mondja — csak újabb időben kezdtek a szakemberek kellőképpen értékesíteni s annak kutatását helyes irányba terelni, a Hermann Ottó által megpendített azon alapon, hogy: előbb megismerjék a tünemény lefolyását, természeti törvényszerűségét s csak aztán fogván hozzá a tanulság levonásához.

Evvel a módszerrel megállapítható az átvonulás, a letelepedés folyamata, de nyílt kérdések maradnak, hogy hol telelnek, hogyan, mily utakon érnek oda és térnek vissza madaraink s mily magasan s mily sebességgel vonulnak? Az ezekre vonatkozó tanulmányok egészen új keletűek és *Schenk* e művében tárgyalás alá vétetnek.

Az idevágó adatok igen érdekes képet nyújtanak, úgy, hogy bár sok dologban még mindig bizonytalanságban maradunk, mégis erre vonatkozó ismereteinket e jeles füzetből erősen gyarapíthatjuk.

A rendkívül bőséges adatismeret, a pompás tárgyalási modor felettén vonzó olvasmánnyá teszi *Schenk* e művét, annál is inkább, mert az egész kérdés alapos tanulmányozásában s a tények kiderítésében a magyar ornithologiai központnak is jelentékeny része van, vagyis magyar erők is hatékonyan működnek közre a probléma megfejtésében. Érdemes a művet olvasni.

Mo.

VEGYESEK.

Az élő állatokon végzett kísérletekről Zürich cantonban 1907. szeptember 13. óta új törvény van érvényben, mely szerint hasonló kísérletek csakis tudományos célból és a hallgatók oktatása érdekében végezhetőek. Ezek a kísérletek csakis a törvényben elsorolt négy főiskolában gyakorolhatóak. Ez intézeteknek csakis igazgatói és tanárai végezhetik a műtéteket, a tanársegédek csak néha, mindannyiszor külön engedély és felelősséggel kapcsolatos ellenőrzés mellett. A műtétek a határozott szükség korlátai között tartandók. Az intézetek igazgatói és tanárai a műtétekről állandó jegyzéket tartoznak vezetni, melybe a műtétek száma, tárgya és a felhasznált állatok száma is bejegyzendő. A jegyzékek minden három hónapban a közoktatásügyi hivatalba szolgáltatandók be, mely azokat a hivatalos jelentésébe felveszi. Amennyiben lehetséges, az állatokon csak egy ízben végezhető kísérlet és akkor is csak egy erőteljes bódító szer alkalmazása mellett. Egy külön paragrafusban a törvény hatálya alól kivételnek a mezőgazdaságban alkalmazott állatokon végzett szak-

szerű műtétek és a vizsgálat vagy emberi és állati betegségek gyógyítása érdekében szükséges befeccskendezések. A törvény ellen elkövetett kihágások büntetésének mértékét az okozott szenvedések, a gyakorolt durvaság és az okozott botrány szabják meg. A büntetés tiztől ötszáz frankig terjedhető bírságból áll, mely ismétlés esetében megkettőzethető és fogsággal szigorítható. Kivételesen, igen enyhe megítélés alá eső esetekben az 1895. évi dec. 22-iki törvény értelmében a bírság 5 frankra leszállítható. Ez utóbbi törvény az állatok védelméről szól.

Rendőrközegek állatvédelmi oktatása. Az egész német birodalomra kiterjedő lövédő szövetség kezdeményezésére a porosz belügyminiszter rendeletet intézett a nagy és közép városok rendőrhatalóságaihoz, hogy a rendőrközegeket lehetőleg külön órákban kitanítsák aziránt, hogy miként járjanak el az állatkinzás ellen és miként járjanak el igavonó állatok balesetei alkalmával. A berlini rendőrhatalóság mind e szabályokat külön utasításba foglalva adta ki, melynek első tétele az az utasítás, hogy a rendőrközegek a közönség közbelépését be nem várva, kellő erélyt alkalmazzanak az állatkinzóval szemben. Utasítás adatott ki arra nézve is, hogy a rendőrközegek keretébe az állatvédelem érdekében szükséges tudnivalók is rendes tantárgy gyanánt felvétessenek.

—yi—

A madártollak dívatja ellen a ridegnek mondott amerikaiak küzdenek leginkább. Uj-Orleansban az elsőfoku törvényszék egy dívatáru-kereskedés tulajdonosát 50 dollár bírságra, vagy 30 napi fogságra ítélte azért, mert raktárában fehér kócsagtollakat tartott készletben. Az ítélet megjegyezte azt, hogy mivel lehetetlen kikutatni és megbüntetni azokat, akik a tollak szedésével járó kegyetlenséget elkövették, azokat kell felelősségre vonni, akik a tollakat eladják, vagy vásárolják. A felebbviteli törvényszék az ítéletet helybenhagyta azzal a hozzátétellel, hogy azok, akik a tollakat vásárolják, bűnrészeseknek tekintendők, mert, mint vásárlók helyeslik a kócsagok vadászását és öldöklését.

—yi—

A szegedi madárvédelmi szabályrendelet. Valamint a hazai összes törvényhatóságokhoz, úgy Szeged város törvényhatóságához is azzal a kéréssel fordultunk volt, hogy a fegyvertartási szabályrendeletét küldené be. Nemrég kaptuk meg a legnagyobb alföldi város zivizes átiratát, amelyben tudatja, hogy fegyvertartási szabályrendelete ugyan nincs, hanem „az éneklőmadarak lövöldözése, vagy fészkeik és tojásaik pusztításának, az éneklőmadarak bántalmazásának tilalmazása“ szabályrendelettel van kihágásnak minősítve. Ezt a szabályrendeletet meg is küldte. Érdekes, hogy Szegeden már 1889-ik évben, (tehát a mezőrendőri törvény megalkotása előtt 5 évvel) mely üdvösen rendelkeztek az éneklőmadarak védelméről, midőn kimondták nemcsak azt, hogy: „a rovarok és hernyók irtását tetemesen elősegélyző éneklőmadarak lövöldözése, vagy fészkeik és tojásaik pusztítása minden időben szigorúan tiltatik“, — hanem kimondták azt is, hogy: „a helybeli iskolaszék által a *népiskolai tanítóknak* komoly kötelességévé tétetik tanoncaikat az éneklőmadarak hasz-

ÁLLATVÉDELLEM

AZ „ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET“ ÉS A „MAGYARORSZÁGI ≡ ÁLLATVÉDŐ EGYESULETEK SZÖVETSÉGÉ“ NEK KÖZLÖNYVE ≡

BUDAPEST IX., ERNŐ-UTCZA 11–13. sz. TELEFON 85–12.

Ezen lap közleményeinek utánnymását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. □ □ Előfizetési ára 1 évre 2 korona.
Tagok ingyen kapják.

VI. ÉVFOLYAM 1909 SZEPTEMBER :: 9. SZÁM ::

TARTALOM: A kóbor ebekről. — A galamblovészetek. — A szem-ellenző kezd kimenni a divatból. — Szégyenletes állatpotok. — Egyesületi hírek: A nagyváradai állatvédő-egyesület közgyűlési meghívója. — Állatok világa: Egy verébpár napi munkája. — Kutya mint életmentő. — Farkatlan macskák. — A lovaknak legyekről megvédése. — Szemle; A new-yorki állatvédő-egyesület. — Mozgalom a viviseccio korlátozására Franciaországban. — Adat a mesterséges fészekoduk hasznához. — Szárnyas baromfi leölése Helsingforsban. — Irodalom: „Gyermek Naptár“. — Háboru és béke a hangyák államában. — Hírek: A Berliner Tierschutz Verein. — Marokkói sáskák és a kék vércse. — Pozsonyvármegye a madárvédelem érdekében. — Különlétlek: Felhívás a keresztcsőrűek megfigyelésére. — Bérkcocsi használók figyelmébe. — Az óvantag. — A madarak és fák napja.

A kóbor ebekről.

A kóbor ebek elleni védekezés teljesen jogosult, mert veszedelmesekké válhatnak az emberek és állatok testi épségére, sőt a vagyona is.

Ugyanis a kóbor ebekre senkinek sincs gondja, azokat senki nem eteti, nem itatja, a nap heve és a hideg kinzása ellen senki nem védi s részint e miatt, részint, mert csatangolás közben veszett állattal könnyen találkozhatnak, a veszettség által való ragályozásnak nagyon is ki van téve: s így emberre és állatra veszedelmes. De az éhség gyakran ráviszi az ilyen kóbor ebet arra is, hogy a baromfi tojását, vagy magát a baromfit vegye magához táplálékul, esetleg kirágja a lisztes zsákok stb., tehát kárt okozzon a vagyona.

Épen azért, a kóbor ebek pusztítása jogosult, ami ellen legfeljebb az állatvédelem tulhajtása esetében

lehetne kifogást tenni, de a testi épség és az egészség, valamint a vagyon védelme érdekében az kívánatos.

A törvény maga is kimondja: „a kóbor ebeket és macskákat saját birtokán mindenki lelőheti“ (1894: XII. t.-c. 90. §.). Hasonlóképen kimondja a törvény — habár csak a vadászat szempontjából — hogy: „a vadászati területen talált házi macskákat és kóbor ebeket a vadászatra jogosított elpusztíthatja“ (1883: XX. t.-c. 14. §.), továbbá: „a vadászatra jogosítottokan kívül senkinek sem szabad a vadászati területre bármi fajú ebeket bocsátani; kivétnak a nyájörök...“ (1883: XX. t.-c. 16. §.). És habár a törvény azt parancsolja is, hogy: „ha a vadászatra jogosultak vadászebei idegen területre átmennek: ott az illető vadászatra jogosult által csak letartóztathatók mindaddig, míg gazdáik az okozott károkért teljes elégtételt nem adnak“ (1883: XX. t.-c. 17. §.): még sem szabad megengedni, hogy